

ANTONIO
AIRZAK

SUIFRITZIEN

LEIZAOLA'REN
IRARKOLAN

1929

N- 280225

2RV
3653

SUFRITZEN

Joxe etzan il Kuba'n:
andik ekafia...
bizi da Mikelaren
iloba maila!

, Urte bat igaro da
; zer urte tristia!...
non nai geia, ikara,
negar, naigabia...!

Tristuretan igari
bezela galdurik,
irten nitzan mendira:
egun ura joanik
otaditik basora,
sorora zelaitik
batera ta bestera
eziñ asperturik,
(ala nola txoriyak
kabiya kendurik
dabiltzan inguruari
atera nai ezik),
kalera etortzeko
ez neukan gogorik;
ez!... nere Donostia
maite detalarik,
ez da neretzat egiñ
urtezko kayolik.

Baña... mendiyan ere
tristura baendik!
ez iñintzi, ez txistu,
ez kantik iñondik...

goizetik arátsera
entzun gabetanik,
kanposantu batian
ustez arkiturik,
gorago joan nai nuen
arkaitz tontořetik,
bakar, zeruetara
begiyak jasorik,
nere euskal-luřari
;adiyo! esanik...

Iñundurikan ontan,
iñargi betia
zetořen argitzera
ni negon tokia:
zerua ageri zan
izařez jantzia,
ařoka bazteřetik
zijoan ontzia
kantari zeramala
mariñel jendia,
itsas bagaren otsak,
paketsu, geldia,
urutira banatzen
zuen logalia...
t'arbola zar adařen
azpiyan gordia
lotan bezela zegon
Joxe'ren etxia.

II

Nuan: pauso soñua
alderaturikan,
txakurá asi zan zangaz
etxe baéndikan;
atia jo nuen ta
goiko leyotikan
azkar galdetu zuten
zeiñ edo nor nitzan.

—Joxe'ren galdez nator,
idiki atia—
(eta txakurák nere
boza aditzia
eta bertatik oso
ixiñ gëlditzia
bat izan zan guztia;
¡zer afigaría
urte beteren mугan
ni ezagutzia!)

Mutil gazte liraiñ bat
jatxirik atera,
sartu ta galde niyon
¿mofoya al zera?
—Bai jauna—¿eta Joxe?
—Obetoxiago.
Itz egin nai niyoke.
—Bai, baña... lo dago.
—Utzi zakitza bada
ta zuaz oyera,

ni sukaldera nua
 gaba pasatzera;
 ez da lenbizikua
 nere etoñera,
 oraiñ baño len nazu
 emen izandua,
 ekatzu kriseñua,
 gabon, mutikua;
 eta auñeraturik,
 alki xar batian
 laister eseri nitzan
 suaren ertzian,
 kriseñua utzirik
 xinxiñik iltzian.
 Pinño txakurñ jañi
 zan aldamenian,
 eta an, baseñiko
 ixiltasunian,
 zerbaitek irakiten
 ziran biyotzian...
 ¡non dago, non, pakia
 luñaren gañian!

III

Joxe ezagutzeko
 neraman gogua
 aundiya zan, ta kendu
 ziran oso lua.

Oraindikan eguna

argitu baño len,
 bazebiġen moŕoya
 beyak gobernatzen;
 ni sukalde txokotik,
 begira neguen...
 ta asi ziranian
 txekoŕak mugitzen,
 oġuak atarira
 karakaz irtetzen
 t'uxuak ganbaratik
 aidian, an t'emen...
 denok egun beŕiya
 agurtzen genuen.

¿Eta Joxe? ¿ez al da
 oraindik esnatu?

—Bai jauna, t'esan ere
 bart zer dan gertatu—.

Eta orduan bertan,
 aitaren besotik,
 aŕastaka bezela,
 eskaġeretatik,
 dator mutiġ luze bat,
 argal ta tristia,
 atzo izandu zana
 alai ta ernia.

¡Joxe!... Begira jaŕi
 ta negolarikan...
 eskaġera pasarik,
 alderatutzian.

—Berofi... izango da
nitzaz... itz egiña—
zizon semiak doi-doi
aditzeko diña.

—¿Zutaz?... bai, ta zurekin
egongo nitzake,
aspertzeko bildurik
baldin ezpanuke.

—Ez jauna... ; nere poza...
geldin nai baluke!—

IV

Asi giñan izketan:
biyotz eritikan...
kontu negargañiak
an ixuri ziran...

O! bildu al banitu
t'aditzera eman,
baña ; nola ark neri
bezela nik esan!

; Muti! gizarajua!...
Kuban zebiñela,
sutan sartzen omen zan
tximista bezela,
bildurikan beñere
izan etzuela,
eta bere goguan
beti zituela
; Inaxi andre-gaya
t'amona Mikela!

(Eta bi izen oyek

esan ondoran...

eskua pasa zuen

begiyen gañian.

¡Soldadu muti, ura

negafez jartzeko

malkoak berak zeuden

lotsaz irtetzeko!

t'itzik gabeko izkuntz

paregabekuan...

¡zer gauzak ote zeuzkan

orduan buruan!)

... ..

Goiz batian trenian

omen zijuazen,

eta burni bidian,

puskatu zitezen,

dinamitazko mina

jañiya zeguen.

Ez omen daki berak

gero zer pasa zan

kordegabeturikan,

kontura zanian

zegon eritegiko

oi extu batian,

odola zeriyoia

abua betian;

geroztik... ez da onik

bere bañenian.

Argatikan etzuen
 kartarik bigaltzen;
 lagunak izkribitzen
 ikusten zituen,
 —¿zer nai dek esatia?...—
 galdetzen ziyoten,
 baña... beraren penak
 etziran azaltzen,
 baizik, maitagañiro,
 bañenen gelditzen.

Orla eri zegola,
 non jakiten duen
 nere bersuen beñi:
 egunen batian,
 norbaitek utzi zizkan
 oyaren gañian,
 t'ala non ekaitz beltza
 alderatutzian,
 egazti gaxua dan
 gordetzen sasian,
 ala sartu omen zan
 maindire tartian
 irakuñi ondoren...
 iñtzeko zorian!

Batere zizpururik
 botatzen bazuen
 iñork entzun gabia
 betiko zan galtzen...
 baldiñ ezpazan beintzat

luřetik goratzen,
t'Iñaxi'ren oñetan
zeruan banatzen...!

V

¡ Iñaxi... Beltxarana
omen zan gaxua,
neskatxa naigařia
eta aingerua,
mendiyan jayo, azi
ta bizitakua,
bildotxak alaiturik
bere ingurua!...

Kubara joan bařo len,
San Juan ařatsian,
bersuak bota zizkan
borda-atarian,
lizar adar berdiak
jařirik atian,
ta gero... krabeliñak
eskuen artian...!

Eta ¡ non uzten degu
amona Mikela!...
larogei urtekua,
gañera itxua,
Joxe'ren ařebari
emanik eskua,
ta utzirikan bere

sukalde txokua,
 an atera omen zan
 pozikan bidera
 Joxe zetoñenian
 Kubatik etxera,
 eta... nabaiturikan
 boza mudatua,
 laztantzen zuen estu
 Joxe... ;izandua!
 azala ta ezufa
 utsik hiurtua...
 ondoren gelditurik
 aĩn naigabetua,
 non, arturikan bere
 eñsaríyua,
 eñezatzen bezela
 asirikan ziyon:
 —non... da... nere Joxe... non
 ;Amona tristia!...
 lau egunian iñ zan
 ;eñukigafia!

VI

Aski da, aski, Joxe,
 ni oraiñ banua,
 etzera izango nitaz
 sekulan aztua,
 laister etoñiko naiz

beriz ikustera...
 —¡ O jauna, ez bedi joan,
 ez nau ikusiko,
 zergatikan... ez naizan
 luzaro... biziko!
 ¡ Jesus!... nere baŕengo
 tristura ta miña...
 ¡ ez naiz... iñola ere
 Iñaxi'ren... diña!
 Ark mereziya
 beretzat zerura
 baño ni... izandu naiz
 biyuri, gaixtua!...
 ¡ Jauna!... emen ainbeste
 sufritu ondoren...
 orain iñ... ta... ez dakit
 nora joango naizen!...—

(Eta itz legor oyek
 esanaz batera
 izerdiya zeriyon
 tantoka luŕera!)

... ..
 ¿ Uste dezu Iñaxi'k
 aztu zaituela?...
 ¿ ez al zaitu zerutik
 deitutzen bezela?...
 (ta kolkotik kuñun bat
 atera ta zuzen
 bere ezpañetara

eramaten zuen...!
 Inaxi'k, joan zanian
 emana baitzuen!...)

Zeruan dago ere
 amona Mikela!
 a!... siñista nazazu
 maite zaituztela
 ta zugatik Jaunari
 eskatzen daudela!

Lasai zaitia, Joxe,
 ez dudarik izan,
 dezun biyotz edera
 Jainkoari eman,
 nai badu, sendatuko
 zaitu oraindikan,
 ta bestela zerura
 joatekoa zera
 zure matiearekin
 beti bizitzera!

—¡ Nondik datorkit... neri...
 oñen poz... aundia!...

—¿Zer uste dezu bada?
 zure suertia

dala geña ta gaitzen
 mende bizitzia,
 ta esperantzik gabe
 azkenik iñtzia?

¡ Ez, Joxe! zai daukazu
 mundu bat obia!

VII

Eguna igarorik,
 biyaramonian,
 jañi nitzan goizetik
 etxera bidian.

Goiko ermitatxuan
 efomeriya zan:
 an, bere inguruan
 dabiñ gazteria
 ala non lorez-lore
 baratzen erlia
 ta neskatz'asko, triste,
 beltzez jantzirikan,
 anai ta senar-gayak
 geñan galdurikan!

Gizon zafak bildurik
 meza ondorian.
 asi ziran izketan
 aritz baten pian:
 nekazari kontuak
 azturik zeuzkaten,
 etzuten lenagoko
 jardunik egiten,
 baizik batak bestea
 galdezka zoratzen
 soldaduen beñirik
 izan ote zuen.
 (T'arboletik zetozen

ostuak erortzen
nere iritzirako
zerbait eranzuten!...)

Etzan ez danboliñik
ta ez auřeskurik,
ta netořen dolorez
emanaz pausuak,
irakurtzen bezela
mendi t'itsasuak,
liburu guztietan
nitaz autatuak,
nere oroitzen kutxa
amoriyozkuak!

VIII

Orduaren atzetik
ordua zijuan...
ta mutiĭ ura neukan
gau t'egun goguan,
jakindu nuen arte,
mandatari batez,
andik laister ĩ zala
soseguz ta pozez,
enkargaturik neri
gero esateko,
t'Inaxi'ren onduan
lurperatutzeko!...

... ..

¡A!... ikusten det oraiñ
 bere baseña,
 (¡beste etxe askoren
 ispiñu garbia!...)
 utsa, indar garbia
 ta negargafia,
 kanpotik ta barendik
 arantzaz josia,
 emendikan entzunik
 miña ta luzia...
 ataritik datoñen
 txakufen antsia...

... ..

IX

Aurtengo Gabonean
 sukalde txokua
 otz otza arkitzen da
 ¡nere Jaungoikua,
 tristiak poztutzeko
 Belenen jayua...

... ..!

¡Zer litzake mundua
 kendurik zerua...

... ..!

1898'ko Abenduan.